

Eesti Teaduste Akadeemia energeetikanõukogu, mille liikmeteks on ka mõlemad artikli autorid, arutas Valitsuse poliitilist otsust ega pidanud võimalikuks seda toetada, sest:

1. Selline eesmärk on praegu formuleeritud ainult emotsioonide põhjal. Ettepaneku tegijad ei kujuta ette, kui keerukas on meie liitumine enam kui tuhande kilomeetri kaugusel asetseva sünkroonse sageduse süsteemiga UCTE.

2. Puuduvad asjatundlikud uuringud eesmärgi vajalikkuse ja liitumise võimalikkuse kohta UCTEga.

3. Puuduvad uuringud selle kohta, kui suuri investeringuid selline projekt vajaks ja kuidas selle teostamine mõjutaks Balti riikide energiasüsteemide töö- ja häiringukindlust ning elektrituru võimalusi.

Eesti, Läti, Leedu ja Jantarenergo (Kaliningradi) energiasüsteem on juba kaugest minevikust olnud sünkroonsetes paralleeltöös nii omavahel kui ka Venemaa ning Valgevene süsteemidega. Varem kuulusid Balti riikide energiasüsteemid N-Liidu Loodeosa Ühend süsteemi, mille juhtimiskeskus asus Riias. Nüüd on Eesti, Läti ja Leedu iseseisvad riigid, nende energiasüsteemid kuuluvad Ida-Euroopa sünkroonse sagedusega ühend süsteemi, kuhu kuuluvad Venemaa Ühtne Energiasüsteem, Valgevene jt riikide energiasüsteemid, mis on vahelduvvooluliinide kaudu omavahel ühendatud. Sünkroonne sagedus tähendab seda, et kõik ühend süsteemi generaatorid pöörlevad sagedusega 50 Hz ja nende pingektorid on faasis. Kui süsteemi summaarne koormus muutub, reguleerib sagedust Venemaa Ühtne Energiasüsteem kui kõige suurem energiasüsteem. Eesti energiasüsteem osaleb sageduse reguleerimises sellega, et ta hoiab oma vahetusvõimsuse saldo Venemaaga nullis. Seepärast ei ole päris õige öelda, et Venemaa reguleerib Eesti energiasüsteemi sagedust.

Eesti on ühendatud Venemaa Ühtse Energiasüsteemiga kolme vahelduvvooluliini abil ja Lätiga kahe liini kaudu. Läti on ühendatud Leedu ja Venemaa süsteemiga ning Leedul on liinid Valgevene ja Jantarenergo energiasüsteemidega. Nendevahelised liinid on piisavalt tugevad ja stabiilsuse varud on suured. Seega sünkroontöö Venemaa Ühtse Energiasüsteemiga, Valgevene energiasüsteemiga ja kogu Ida-Euroopa ühend süsteemiga tagab selle, et ka tulevikus on Balti energiasüsteemides kaasaja nõuetele vastav sagedus ja töö- ning häiringukindlus. Seejuures säilib võimalus arendada Venemaaga ja ka Valgevene energiasüsteemiga elektrikaubandust ning selleks ei ole vaja ehitada uusi ülekandeliine. Energiasüsteemide ühendamine naabersüsteemidega ja suurte sünkroonsagedusega ühend süsteemide moodustamine on loomulik protsess, mis maailmas toimub. Kuulumine suurde sünkroonsagedusega alasse on kasulik kõikidele osapooltele. Mingeid julgeolekuriske sellega ei kaasne, puudub ka ohu tekitamise võimalus. Kuid suurtest energiasüsteemidest lahtiühendamine on tõesti ebamõistlik tegevus, sest see toob paratamatult kaasa tarbijate elektrivarustuse halvenemise.

Vaatame, millised võimalused on Balti energiasüsteemide lahutamiseks Ida-Euroopa sünkroonse sageduse piirkonnast.

1. Moodustada eraldi töötav sünkroonsagedusega Balti ühend süsteem.

Selline ühend süsteem oleks aga liiga väike ega taga vajalikku sageduse kvaliteeti ning nõutavat töö- ja häiringukindlust. Puudub kaasaegne sageduse automaatre-guleerimissüsteem.

2. Liituda Põhja-Euroopa ühend süsteemiga NORDEL.

Kahjuks lahutab meid meri, tehniliselt on ühendamine tulevikus võimalik, kuid majanduslikult täiesti ebaotsustarbekas.

3. Liitumine Kesk- ja Lõuna-Euroopa sünkroonse sageduse ühend süsteemiga UCTE. Liitumine on teoreetiliselt võimalik, kuid vähemalt lähitulevikus ebaotstarbekas. UCTE asub meist väga kaugel. Seejuures toimuks Eesti energiasüsteemi ühendamine UCTEga Läti, Leedu ja Poola energiasüsteemide kaudu. Kuid Balti riikide põhivõrgud pole Põhja-Lõuna suunal piisavalt võimsad ja tugevdamist vajaks ka Poola põhivõrk. Seepärast jääks Balti energiasüsteemide sidemete töökindlus kindlasti väiksemaks kui praegu. Eriti halba olukorda sattub Eesti, kes asub sel juhul UCTE tupikharu kaugeimas otsas. Variant 3 vajab põhjalikke uuringuid, suuri investeeringuid ja elektrikaubanduse seisukohast ei paku see variant huvi.

Kokkuvõte

1. Balti riikide energiasüsteemide sünkroontöö Ida-Euroopa ühend süsteemiga tagab samasuguse sageduse kvaliteedi 50 Hz, mis on UCTEs. Sünkroontöö on suure stabiilsuse varuga, piisava töö- ja häiringukindlusega ning sellega ei kaasne mingeid julgeolekuohtusid. Meie arvates ei tasu sünkroontööd, mis on puht tehniline protsess, politiseerida ja hästitoimivat süsteemi lõhkuda.

2. Peaksime arvestama ka seda, et juba paarkümmend aastat käivad Euroopa Liidu ja Venemaa poolsed uuringud UCTE ja Ida-Euroopa sünkroonsagedusega ühend süsteemide ühendamiseks. Kunagi see teostub kindlasti, sest Venemaa on ressursirikas ja Euroopa Liit vajab mitte ainult gaasi, vaid ka elektrienegiati.

3. Euroopa Liidu poolt soovitatud Balti riikide energiasüsteemide liitmine UCTEga ei ole piisavalt autoriteetne nõuanne, sest Euroopa Liidul puudub pikaajaline ja piisavalt arukas energiapoliitika. Energiasüsteemide kokku- või lahtiühendamine on eelkõige ikka iga liikmesriigi enda probleem. Selle protsessi keerukust rõhutas hiljuti ka Euroopa Komisjoni energialiidu eest vastutav juristiharidusega asepresident Maroš Šefčovič ning Eestile ebasoodsat läbirääkimiste staadiumis olevat Leedu ja Poola ühenduskava on kritiseerinud meie energiapoliitikat kureeriv asekancler Ando Leppiman.

4. Koalitsioonileping on tõsine dokument ja sinna kantud energeetikaalased kavatsused tulnuks poliitikutel spetsialistidega eelnevalt läbi arutada. Kuid suurt viga on veel võimalik ära hoida. Peaasi – ärgem hävitagem hästi toimivat Eesti energeetikat!

5. Parim variant Eestile ja Balti riikidele oleks oodata ära UCTE ja Ida-Euroopa sünkroonse sageduse piirkondade ühendamine.